

mammadaba

Dzīvo Latvijas valsts mežos

Augšup uz

sauli

"Latvijas valsts meži" un mammadaba gaida tevi ciemos!

Atklātās

mammadaba

Dzīvo Latvijas valsts mežos

sacensības

spiningošanā

Kaņiera ezerā **12.** maijā plkst. 04.³⁰

Lielauces ezerā **26.** maijā plkst. 04.⁰⁰

Gulbju ezerā **9** jūnijā plkst. 04.⁰⁰

Tērvetes ūdenskrātuvē **14.** jūlijā plkst. 04.³⁰

Lielauces ezerā **11.** augustā plkst. 05.⁰⁰

Kaņiera ezerā **15.** septembrī plkst. 06.³⁰

Sacensību nolikums un informācija www.mammadaba.lv

Urdz strautiņi, čalo upes, zaļo pumpuri un vītero nupat mūsu zemē atgriezušies putni – vienaldzīgs pret dabas enerģisko un pārliecinošo mošanos nespēj palikt neviens! Šajā žurnālā aicinām ļauties pavasara strauvēnēm – ielopot priežu meža modinošo sveķu smaržu Ragakāpas dabas takā, meklēt un smelties veselību kādā no daudzajiem Latvijas avotiem, nepalaist garām putnu atgriešanās prieka pilnās balsis.

Ir īstais laiks sagudrot pavasara darbu plānu savā dārzā, iestādot tieši 2018. gadam vispiemērotākos stādus, taču neaizmirstot arī par atpūtu, ar bērniem apciemojot rūķu jauno pilsētu Čiekuri Latvijas valsts mežu dabas parkā Tērvetē vai iepazīstot senās latviešu amata prasmes, kopā ar Strenču plostniekiem sienot plostus un laižoties ar tiem lejup pa Gauju. Savukārt mūsu Latvijas lepnums Uģis Bergmanis vēstīs par savu mūža kaislību – mazajiem ērgļiem un paša celto putnu "sanatoriju".

Atver prātu un sirdi pavasarim!

Noderīgi:

Idejas atpūtai dabā atrodamas arī tīmeklī:
www.mammadaba.lv/objekti/aktivitates

Čivini: @mammadaba

Pa laipu taku

uz jūru

Rīga – 24 km
Jēkabpils – 156 km
Liepāja – 211 km

Laiks jau kļūst siltāks, bet peldēties vēl ir par aukstu. Ja tomēr gribas baudīt jūras svaigumu un priežu smaržu, var doties uz Ragakāpas taku, kas atrodas Rīgas pievārtē – Buļļuciemā. Tā aizvedīs līdz pašai jūrai!!

Ragakāpas dabas taka

Buļļuciems, Jūrmala

Latvijā atrodas aptuveni puse mežaino piejūras kāpu biotopu Eiropā.

Nedaudz no vēstures

Ragakāpas veidošanās vēsture ir neparasta un saistīta ar Lielupes plūduma maiņu. Līdz 18. gs. sākumam Lielupe ietecēja Daugavā un tagadējās grīvas vietā bija kāpu valnis. Daugava savukārt ieplūda jūrā pa tagadējo Vecdaugavu, un tās grīva bija pie Vecākiem. No 1755. līdz 1757. gadam Lielupe izlauza pašreizējo gultni līdz jūrai, un pie Lielupes jaunās grīvas izveidojās viena no augstākajām kāpām Latvijā – Ragakāpa. Tā ir 12–17 m augsta, 800 m gara un 100 m plata.

Šīs unikālās kāpas, kā arī mežaino jūrmalas kāpu un jūras piekrastes dabas daudzveidības aizsardzībai 1962. gadā tika izveidots Ragakāpas dabas parks 150 ha platībā. Lai iepazīstinātu apmeklētājus ar parka dabas vērtībām, ir ierīkotas divas dabas takas – viena ir 2 km gara, sākas no Jūrmalas brīvdabas muzeja un caur priežu mežu ved līdz jūrai. Otra koka laipu taka ved pa Ragakāpas kori – arī līdz pat jūrai. Tā sākas pie dzīvojamās mājas Lašu ielā 7, bet uz to var nokļūt arī no brīvdabas muzeja puses. Takās ierīkotas skatu platformas, drošas un ērtas kāpnes, izvietoti soliņi, informatīvas norādes un stendi.

Dabas vērtības

No takas paveroties apkārt, redzams priežu mežs, kas klāj jau aprimušas kāpas un starpkāpu ieplakas. Šeit sastopamas pat vairāk nekā 260 gadu vecas priedes, kuras var pazīt pēc biežās un saplaisājušās mizas, lieliem un resniem zariem, kas noliekušies lejup. Dabas parka nemitīgi mainīgā ekosistēma ir patvērums daudzām retām sugām. Ielūkojoties vērigi, zemsedzē varēsiet ieraudzīt ES aizsargājamo smiltāja nelīķi, savukārt paceļot skatienu augstāk, ir cerība ieraudzīt meža balodi, melno dzilnu vai sila cīruli, kuri šeit ligzdo.

Taka iziet jūras krastā, kur sagaida smilšaina pludmale ar tai raksturīgām dabas vērtībām. Starp pludmali un mežu kā mazas smilšu kaudzītes veidojas kāpas, kuras aug aizvien lielākas un sargā krastu no vēja un jūras viļņiem. Spēcīgas vētras tomēr mēdz aizskalot jaunās kāpas, bet nākamajā pavasarī tās veidojas atkal no jauna.

Praktiskā informācija

Ragakāpas dabas taka ir ātri un ērti pieejama – dodoties no Rīgas Jūrmalas virzienā, uzreiz aiz Lielupes tilta jānogriežas pa labi un jāseko norādēm uz Ragakāpas dabas parku.

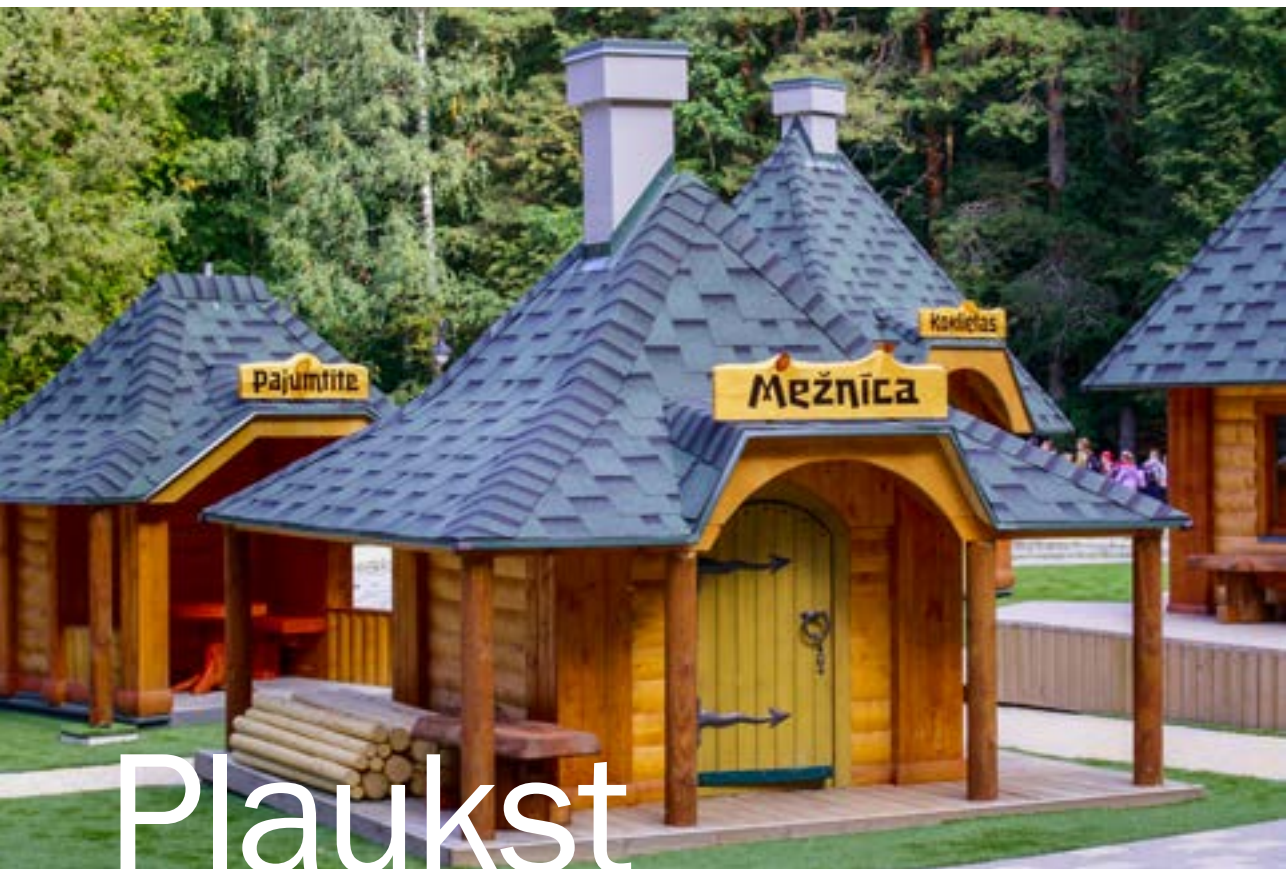
Taka ir lieliska pastaigas vieta pavasarī un rudenī, turklāt šajos gada laikos iebraukšana Jūrmalas teritorijā ir bezmaksas. Autostāvieta pie Jūrmalas brīvdabas muzeja ir bezmaksas, bet tā nav liela, iespējams, būs jāmeklē stāvieta ielas malā.

Taka ir viegli izejama, to varēs pieveikt gan cienījamāka vecuma cilvēki, gan māmiņas ar bērniem. Turklāt ik pēc neliela posma ir iekārtoti atpūtas soliņi mierīgai atpūtai un skaisto dabas skatu baudīšanai. Taka aizved līdz jūras līča piekrastei, kur Lielupe satiekas ar jūru.

Ko apskatīt tuvumā?

Ragakāpas dabas parka teritorijā atrodas arī Jūrmalas brīvdabas muzejs, kurā var aplūkot senu zvejnieka sētu, kā arī enkuru un laivu kolekciju. Vasarās šeit ir iespēja iepazīties ar zivju kūpināšanas amata prasmēm un piedalīties kūpināšanas un zivju baudīšanas procesā.

Plaukst

Čiekure

Latvijas valsts mežu
dabas parks Tērvetē

"Tērvetes sils", Tērvetes pagasts, Tērvetes novads

Rīga – 80 km
Ventspils – 181 km
Jēkabpils – 197 km

☎ 63726212, 28309394 @ tervete@lvm.lv

Seko: [f](#) [Draudzējies:](#)

Parks atvērts katru dienu no plkst. 9.00 līdz 19.00

Latvijas valsts mežu dabas parks Tērvetē ik gadu ir iemīļota atpūtas vieta tūkstošiem tūristu – daudzi te atgriežas atkal un atkal, jo parks nemitīgi aug un mainās.

Par prieku parka mazākajiem apmeklētājiem ir uzsākta un raiti turpinās rūķu pilsētas Čiekures trīs jaunu kvartālu būvniecība. Jau 2017. gadā uzceltajām Mežinieku kvartāla mājiņām, rotaļu istabām ar koka klučiem un mazmazītiņām rūķu mēbelēm pievienojušies jauni, brīnumaini, krāsaini rūķu namiņi. Durvis vēruši Namdaru un Audēju kvartāli, kā arī Ēstuvītes namiņš.

Pārmaiņas redzamas arī Sēņu mežā – te atjaunota ekspozīcija un izveidota kupla pūpēžu ģimene, lielā sēņu valdniece beka, kā arī sviesta beka ar draugu gliemezi. Jaunu veidolu ieguvušas arī divas koka skulptūras Pasaku mežā – Ķēkša un Taurētājs. Skulptūru atjaunošanas darbus veicis koka tēlnieks Ritvars Kalniņš.

Namiņi kokos un zem zemes

Parka piedāvājums ir tik plašs, ka dažkārt vienas dienas laikā to nevar pagūt iepazīt, tādēļ tiek plānota naktsmiņņu būvniecība. Sparīgi sākusies laivu bāzes pārbūve līdzās parkam esošajā LVM Tērvetes ūdenskrātuvē. Veidojot turpinājumu parkā jau pieejamajām tematiskajām daļām, te vērojama neparastu mājiņu, piknika un atpūtas vietu celtniecība. Namiņi, kas izvietoti kokos un zem zemes, piesaistīs ar savdabību un apmeklētājiem būs pieejami vasaras otrajā pusē. Apmeklētāju iecienītais labirints atrakciju laukumā jau savu laiku nokalpojīs, tāpēc ir uzsākta jauna būvniecība.

LVM dabas parkā Tērvetē 2018. gadā notiks vairāk nekā 30 pasākumu, jo īpaši aicinām apmeklēt "Latvijas Meža dienas" 25. un 26. maijā, kad vairāku hektāru platībā būs iespēja uzzināt, kā no sēkliņas izaug mežs, aplūkot meža tehniku, piedalīties koka lietu darināšanas darbnīcā un vairot izpratni par ilgtspējīgu meža apsaimniekošanu. Savukārt 25. augustā kopā ar iecienītajiem rakstnieces Annas Brigaderes pasaku tēliem un svētku koncertu notiks parka 60. dzimšanas dienas svinības.

Brīnumu slotas šūpoles un 94 pakāpieni

Starp meža ielokā apslēpto Rūķu pilsētu Čiekuri un Zvaigžņu taku izbūvētas varenas kāpnes ar 94 pakāpieniem. Trepju augšgalā uz nelielas platformas izvietoti koka soli – vieta, kur atgūt elpu, uz brīdi pierimt un palūkoties uz ceļu, kas pievārēts, sajūtot meža vidi. Te tagad ir ērtākais un ātrākais ceļš no rūķu pilsētas Čiekures uz Gaisa takām – virvju un koka konstrukcijām, kas atrodas četrus līdz desmit metrus virs zemes.

Pasaku mežā jaunu veidolu ieguvusi Sumpurnišu ģimene, kas ir tuvākie kaimiņi Sila raganiņai, kuras valdījumos arī tapuši jaunumi – brīnumu slotas šūpoles, kur iešūpot prieku, un raganiņas apartamenti.

Stādu TOP

3

Benita Rudzīte,

LVM Kalsnavas arborētuma dendroloģe

"Ikviens dārzkopis, atnākot pavasarim, vēlas savu dārzu ne vien sapost, bet arī iestādīt tajā ko jaunu un pavisam īpašu. Iedvesmai piedāvājam Latvijas simtgadei veltīto 2018. gada pavasara dekoratīvo stādu TOP 3 no LVM kokaudzētavās pieejamā klāsta un arborētumā apskatāmās kolekcijas."

Parastais ozols

Ozols nenoliedzami Latvijas simtgades gadā būs ne tikai TOP koks dārzos un parkos, bet arī nacionālais TOP simbols. Parastais ozols (*Quercus robur*) var sasniegt pat 40 metru augstumu un 800 gadu vecumu. Tam ir vērtīga koksne un tā augļi – rieksti – ir zīles jeb ozolzīles, no kurām senāk cilvēki gatavoja "kafiju". Parastajam ozolam ir selekcionētas arī vairākas dekoratīvas šķirnes – ar piramidālu vainagu, šķeltām lapām vai nokareniem zariem, kā arī ar tumši sarkanām lapām. Interesantas ir parastā ozola šķirnes ar šauru – plati konisku vainagu formu 'Fastigiata' un 'Monument', kuru koki izaug 15-20 metrus augsti un 3-4 metrus plati. Ozols dārzā vai parkā nodrošina ēnu un aizvēju, piešķirot apkārtni telpas izjūti. LVM kokaudzētavās ir pieejami ozolu stādi gan meža vai alejas stādīšanai, gan apstādījumiem.

Parastais ceriņš

Ceriņi (*Syringa vulgaris*) vienmēr auguši gan lauku sētās, gan pilsetu parkos un pavasarī priecējuši cilvēkus ar burvīgu ziedu vālēm un nepārspējamo smaržu. Tajos meklējam laimes un priecājamies par iegūtajiem sajūtu mirkļiem. Par ceriņu dzimteni uzskatāms Balkānu-Karpatu kalnu reģions. Eiropā pirmie ceriņi stādīti 16. gadsimta vidū, kad Vīnes ķeizara sūtnis atveda tos no tagadējās Turcijas teritorijas. Mūsdienās ceriņi aug ne tikai karaļu namos – tie ir teju katrā dārzā. Šķirnes 'Madame Lemoine' krūmi var sasniegt pat 3,5 metru augstumu un 2,5 metru platumu, tie zied maijā ar baltiem, pildītiem un smaržīgiem ziediem. Tikpat lielu vietu dārzā aizņems arī šķirnes 'Krasavitsa Moskvy' ceriņi, kuri zied maijā ar maigi krēmrozā, pildītiem ziediem. Šķirnei 'Ogni Donbassa' raksturīgi tumši violeti ziedpumpuri, kuri plaukstot pārvēršas pildītos purpurvioletos ziedos. Mēdz teikt – jo vairāk ceriņus lauž, jo bagātīgāk tie zied – tā ir tiesa, jo, regulāri griežot zarus, krūms veidojas krietni blīvāks un zied bagātīgi.

Peonijas

Peonija (*Paeonia*) ir visizturīgākā dārza puķe ziemciete, kas neprasa pārstādīšanu. Par to dzimteni jau vairākus tūkstošus gadu uzskata Ķīnu, kur tām veidotas arī pirmās šķirnes. Ķīnā peonijas dēvē par imperatora ziediem, tās ir mīlestības un veiksmes simbols. Mūsdienās vispopulārākās ir pilnziedu peonijas, iedvesmai minēsim dažas pilnziedu peoniju šķirnes – piemēram, 'Sweet Sixteen' ziedi ir smaržīgi, gaiši rozā krāsā, centra ziedlapu bumbu ietver viena vai divas baltu un rozā ārējo ziedlapu rindas. Ar ilgstošu ziedēšanu izceļas šķirne 'Mother's Choice', kurai ir balti, lieli un pildīti ziedi, bet ceri – liela auguma, spēcīgi. Šķirnei 'Koningin Wilhelmina' raksturīgi lieli ziedi – līdz pat 16 cm diametrā, pildīti, gaiši rozā, ar spilgtāku centru, kuri turklāt spēcīgi smaržo. Izvēloties peonijas, vasarā dārzs būs burvīgu ziedu un smaržu pilns.

Noderīgi!

Šos un citus stādus var iegādāties AS "Latvijas valsts meži" kokaudzētavās, kā arī Latvijas valsts mežu vēstniecībā Rīgā, Vainodes ielā 1. Meklē informāciju www.lvm.lv!

Pasmelt riekšavām

veselību

Pavasaris saistās ar cīruļa treļļiem gaisā, baltajām vizbulītēm, gaišākām dienām un citām dabas pārveertībām. Arī urdzoši strauti, tērcītes un avoti ir pavasara vēstneši. Par avotiem sauc vietas, kur no pazemes dabiski izplūst ūdens straume jeb zemes virsū iznāk ūdens nesējslānis. Kopumā Latvijā ir uzskaitīts vairāk nekā 2400 dabisku, nepārveidotu avotu. Latviešu tautas ticējumi vēsta par avotu dziedniecisko spēku un to nozīmi senatnē. Piemēram, Jāņu dienas rītā, pirms saule uzlēkusi, meitām ir jāiet mazgāt muti avotā, tad būšot skaistas. Arī mūsdienās cilvēki avota dzidrajā ūdenī vēlas smelt skaistumu un veselību. Dodies uz kādu pēc malka veldzes un riekšavas smukuma!

A Lūrmaņu avots

Lubes pagasts, Talsu novads

Netālu no Bīlavu Velna laivas – Rojas upes ielejā – atrodas Lūrmaņu atsegumi jeb klintis. Tas ir apmēram sešus metrus augsts pelēcīgi sarkanīga smilšakmens krasts ar avotiem un bruņu zivju pārakmeņojumiem. Šie ir vieni no samērā retajiem devona smilšakmeņu un mālaino nogulumu atsegumiem Kurzemē. Tūristu taka sākas no Mārkciema un ļauj iepazīt Lūrmaņu smilšakmens klintis, dižkalnu, dižozolus un Lūrmaņu avotiņu, kurš iztek no ielejas stāvākās nogāzes un krīt nelielā strūklakā aptuveni no metra augstuma. Uz avotu ved stabilas koka kāpnes, atvieglojot piekļuvi ūdens ņemšanas vietai. No seniem laikiem vēsais un spirdzinošais Lūrmaņu avota ūdens lietots dziedniecībā. Tas gan ir skābens, bet ļoti garšīgs. Nokļūšanai uz avotu tuvējo autoceļu malās ir norādes uz Lūrmaņu atsegumiem.

B Bolēnu avots

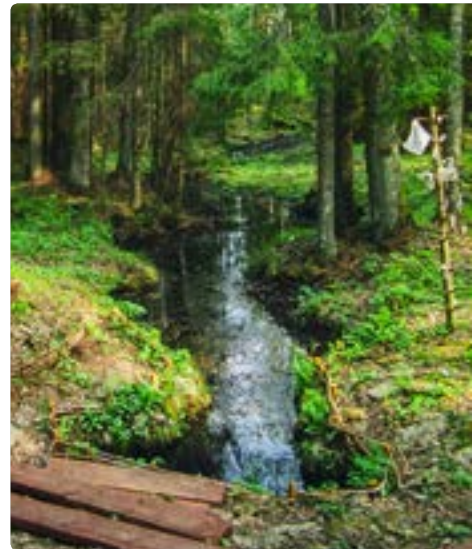
Bērzaunes pagasts, Madonas novads

Vidzemes pusē – Bolēnu kalnā, apmēram deviņu kilometru attālumā no Bērzaunes pagasta centra – atrodas Bolēnu avots, tautā saukts arī par Acu, Laimas vai Veselības avotu. Tas ir augstākais avots Latvijā – atrodas 262 metrus virs jūras līmeņa un iztek no zemes astoņus metrus dziļā ošu gravā. Daudzās teikās avota izcelsme saistīta ar latviešu likteņa dievieti Laimu. Gan teikas, gan novērojums par Bolēnu avotu ir pierakstījis netālu dzīvojušais novadpētnieks Jānis Krūmiņš. Par avotu viņš raksta grāmatā "Savējie ap Gaiziņkalnu": "7.02.1964. Ošu gravas apkārtņē sniega kārtas dziļums ir apmēram līdz jostas vietai. Gravas malā trepju nemaz neredz. Viss līdzens. Avotiņš nav aizsalis un ūdens viņā vārās tāpat kā vasarā. Kā zināms, šim avota ūdenim ir no gada laika neatkarīga temperatūra, 7°C. Aizsalusi nav arī upīte, un baltajā sniegā tā kā tumša lente aizvijas uz austrumu pusi, vietām gan sniegs paspējis pāri upītei uzcelt platākus vai šaurākus tiltus." Mūsdienās šis avots tiek uzskatīts par vienu no populārākajiem dziednieciskajiem avotiem Latvijā, un te joprojām var manīt ritualizētas darbības, piemēram, bantišu siešanu koku zaros.

C Ellītes purva sēravots

Daudzeses pagasts, Jaunjelgavas novads

Teiciens vēsta, ka pēc smukuma jābrauc uz Tukumu, bet pēc smukuma var braukt arī uz Ellītes sēravotu, kas zemes virspusē izlaužas Ellītes purvam piegulošajos mežos Daudzeses pusē, Jaunjelgavas novadā. Avota ūdens jau izsenis uzskatīts par dziedniecisku, cilvēki šeit nākuši no plašas apkārtnes, cerot, ka avota ūdens gan palīdzēs pret kaitēm, gan vairo enerģiju. Pirmskara Latvijā pat apsvērta iespēja uzbūvēt šeit sanatoriju ar dūņu vannām. Par to, ka dūņas no purva ņemtas jau sen, liecina pārpurvojies padziļinājums ap avotu. Avota sastāvā ir maz mineralizēti sērūdeņi, kādi reti sastopami citur, un tos var izmantot dziedniecībā. Te ir iekopta 300 metru gara taka ar atpūtas vietu un informācijas stendiem. Ceļa malā atrodams stāvlaukums, no kura taka, kas gan nav mērojama cilvēkiem ar ratiņkrēsliem un bērnu ratiem, aizved līdz sēravotam. Vietējie zina stāstīt, ka uz avotu jāiet ar labām domām un nedrīkstot nevienam ļauna vēlē, citādi dziednieciskais ūdens pašam var kaitēt.

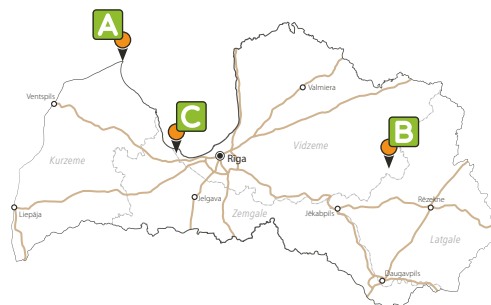
Pirmie atlidotāji

Kaspars Funts,

putnu vērotājs

Klāt arī pirmie pavasara vēstneši putni, kas no ziemšanas vietām tepat dienvidu un dienvidrietumu Eiropā atgriežas savās ligzdošanas vietās Latvijā vai caurceļo tālāk uz ziemeļu apgabaliem.

Taču ne tikai pirmie atlidotāji ir pavasara vēstneši putnu pasaulē. Mežos jau februārī pirms gājputnu atlidošanas dzirdama bungošana – tā dzerņi steidz iežimēt savas ligzdošanas teritorijas. Vēl pirms pirmajiem atlidotājiem pilsētu apstādījumos, parkos, mežmalās un lauku ainavā, kur ir koku puduri, februārī pavasara dziesmas sāk Latvijā ziemojušās zaļžubītes. Viņām pievienojas arī lielās zilītes un zilzilītes.

Kā pirmie gājputni Latvijā atgriežas uz taigas un tundras zonu caurceļojošās sējas un baltpieres zosis, kuras, kamēr ziemeļu apgabali vēl iekalti sniegā un ledū, mūsu laukos atpūšas un uzkrāj spēkus tālākajam ceļam. Atgriežas arī meža zosis, kas ligzdo Latvijas lielajos ezeros, un, tiklīdz atkusušas ūdens lāmas, steidz taisīt ligzdas. Līdz ar zosīm sāk atlidot ķīvītes, lauku baloži un lauku cīruļi, kuru treļļi pieskandina debesis uzreiz pēc atlidošanas. Ja dzirdama tāda kā taurēšana no laukiem vai atkusušiem ūdeņiem, ir skaidrs, ka atgriezušies ziemeļu gulbji. Savukārt ezeru niedrājos, ja ieklausās, kāds dobjī "pūš pudelē" – tas ir nupat atlidojušais lielais dumpis.

Zināšanai:

Vieni no pirmajiem Latvijā ierodas arī mājas strazdi, kas jau pavisam drīz pie putnu būriņiem mūsu dārzos, pagalmos un parkos čirkstina savas dziesmas.

Kamēr pa dienu tīrumos klaigā zosis, plivinās ķīvītes un spurdz mājas strazdi, naktīs uzreiz pēc satumšanas vietām laukos dzirdamas meža pūces. Ar savu ūjināšanu meža pūces tēviņš iežimē aizņemtu ligzdošanas teritoriju. Ja ieklausās, var dzirdēt, kā ar aprauktiem kvekstieniem meža pūču tēviņiem atbild mātītes.

TOP 3 putnu vērošanas vietas pavasarī

C Kolkasrags

Viena no Eiropas mērogā izcilākajām un labākajām putnu vērošanas vietām pavasarī. Rags, kas ietiecas tālu jūrā, ir laba vieta ūdensputnu vērošanai, šeit var sastapt daudz caurceļojošo bridējputnu, dziedātājputnu, plēsīgo un citu putnu. Vislabāk apmeklēt pavasarī, taču šī vieta ir interesanta visa gada garumā.

B Lubāns

Latvijas lielākais ezers, kas kopā ar Kvāpānu, Īdeņas, Nagļu un Zvejsalas/Ļodānu zivju dīķiem veido Latvijas lielāko mitrāju kompleksu. Laba vieta pīļu, zosu, gulbju, kaiju, zīriņu un citu ūdensputnu, kā arī ezera niedrājā un krastos ligzdojošo sauszemes putnu, tostarp plēsīgo putnu, vērošanai. Vislabāk apmeklēt pavasarī, vasarā un rudenī.

A Kaņieris

Liels ezers, ļoti plaši niedrāji. Ezera dienvidaustrumu daļā ceļa posmā Lapmežciems–Antiņciems ir putnu vērošanas tornis. Laba vieta pīļu, zosu, gulbju, kaiju, zīriņu un citu ūdensputnu, kā arī ezera niedrājā un krastos ligzdojošo sauszemes putnu vērošanai. Vislabāk apmeklēt pavasarī, vasarā un rudenī.

Plostnieku svētki – piedzīvojums, kas

jāizbauda

Strenči, Strenču novads, LV-4730

Rīga – 130 km
Valmiera – 22 km
Rēzekne – 179 km

Gauja ir ne tikai Latvijas garākā upe, gleznainu ainavu ieskauta un lielu dabas daudzveidību tās krastos, bet vairākus gadsimtus ir kalpojusi par nozīmīgu kokmateriālu transportēšanas ceļu. Kopš pagājušā gadsimta sešdesmitajiem gadiem rasti ekonomiski efektīvāki veidi, kā kokus no cirmām nogādāt līdz pārstrādes vietām, taču plostnieku amata tradīcijas turpina dzīvot. Jau vairāk nekā 20 gadu Strenču apkārtnes entuziasti, kas apvienojušies biedrībā "Gaujas plostnieki", rīko Plostnieku svētkus, kuri ik gadu notiek Strenčos maija trešajā sestdienā, un sadarbībā ar Mammadaba organizē arī amata prasmi nodašanu nākamajām paaudzēm, apmācot jauniešus plostu siešanā.

Tiek godāta tradīcija

Plostnieka jeb koku pludinātāja darbs ir nostāstiem un leģendām apvīts, jo tas prasīja ne tikai pazīt upi, labas iemaņas manevrēt kokmateriālus straujajos un krāčainajos palu ūdeņos, bet arī drosmi, jo upe dažkārt bija neprognozējama un aiz katra līča varēja sagaidīt kāds piedzīvojums.

Baļķi tika pludināti pavasarī pēc ledus iziešanas, kad straume visspēcīgākā. Lai visi upē nonākušie koki nesajauktos un īpašnieki tos nepazaudētu, tie tika sasieti un pārvietoti plostu veidā. Plostiem bija noteikts izmērs – Gaujas plosti bija 8,5 metrus plati, bet to garums nedrīkstēja pārsniegt 95 metrus. Viens plosts tika veidots no vairākām plenēm – 12 kopā sastiprinātu baļķu posmiem. Viena plene bija vidēji 6 metrus gara.

Mūsdienās Plostnieku svētki notiek maijā, kad gaiss iesilis, Gaujas krastos valda ziedonis un plostas pasažieri var izbaudīt piedzīvojumu drošos un ērtos apstākļos, taču upe vēl ir gana dziļa un strauja – pārvietojoties ar tik lielu plostu, piemēram, vasaras vidū, pastāv risks uzsēties uz kāda sēkļa. Senāk koki pludināti pa visām upēm, kuru platums un dziļums to ļāva, taču Latvijā autentisku baļķu plostu meistaršana mūsdienās tiek praktizēta vien Gaujā un Salacā.

Dāvis Spunde, Strenču TIC arhīvs

Strenči – plostnieku pilsēta

Tomēr Latvija nav vienīgā valsts Eiropā un pasaulē, kur saglabāta plostu siešanas un vadīšanas tradīcijas. Eiropā darbojas vairāki desmiti plostnieku biedrību, kas apvienojušās Pasaules plostnieku asociācijā. To dalībniekus vieno nevis pilsētas vai valstis, bet gan upes. Savukārt dažās valstīs, piemēram, Somijā un Norvēģijā, kokmateriālu pludināšana pa upēm joprojām notiek vietās, kur ar smagsvara transportu pa sauszemi grūti piekļūt.

"Strenči ir Gaujas plostnieku galvaspilsēta. Strenču krāces ir pirmā bīstamā dabiskā barjera ceļā no upes augšteces līdz jūrai. Līdz Strenčiem balķus savulaik varēja nogādāt bez bēdu, bet tālāk vajadzēja prasmīgus pludinātājus, kas prata tikt galā ar krācēm, veikli savākt kokus, ja plosts straumes trieciena rezultātā tika izjaukts. Šeit dzīvoja vīri, kas plostu veidošanu un vadīšanu nodeva no paaudzes paaudzei," stāsta Gaujas Plostnieku svētku organizators, plostnieku amata tradīcijas atjaunošanas iniciators Mārtiņš Gaigals. Strenči kopš 2001. gada darbojas Starptautiskajā plostnieku asociācijā, kur vēl pārstāvēta Somija, Zviedrija, Vācija, Itālija, Spānija, Portugāle, Čehija un citas valstis. Latvija ir vienīgā asociācijas biedre no Baltijas valstīm.

Iebraucot pilsētā, visus sveicina zīme "Strenči – Starptautiskā Plostnieku pilsēta" – šo titulu Strenči ieguva 2011. gadā. Gaujas plostnieka amats ir pieteikts arī UNESCO nemateriālās kultūras mantojuma sarakstam.

Svētki trīs dienu garumā

"Vīri veikli kā kaķi skrēja pa balķiem, spēja noturēties pat uz viena peldoša koka. Arī plosta izgatavošanai nepieciešams liels fizisks spēks un veiklība. Gatavojoties Plostnieku svētkiem, astoņi līdz divdesmit vīri dienas garumā sien plostu. Senāk koki tika stiprināti kopā ar klūgām, bet mūsdienās lielākai drošībai balķu savienošanai izmantojam stieples, savukārt virs plenēm tiek likti dēji, lai cilvēkiem uz plostu būtu ērtāk un drošāk pārvietoties," stāsta biedrības "Gaujas plostnieki" aktīvists Ivo Laktiņš. Uz plostu ir evakuācijas laivas, glābšanas riņķi un citi drošības līdzekļi, kā arī pirmās medicīniskās palīdzības sniegšanas iespējas.

Lielākie sagatavošanās darbi ir balķu sagāde un transportēšana uz plostu izgatavošanas vietu Gaujas krastā pie Spices tilta, kas atrodas uz P24 šosejas starp Smilteni un Valgu. Trešdienā notiek plostu siešana, bet ceturtdien tas ir gatavs uzņemt pasažierus un doties ceļā. Uz plostu skan mūzika, tiek vārīta īpašā plostnieku zupa un baudīts īpašs dzēriens, kas saucas "Plostu prieks". Ik gadu organizatori ir parūpējušies par kādu jaunu un interesantu aktivitāti uz plostu. Viesu vidū bijuši arī Latvijā pazīstami pavāri, kas klātesošajiem rādījuši savas amata prasmes, kā arī populāri mūziķi.

Katram plostu pasažierim ir arī iespēja ķerties pie plostu stūres un mēģināt vadīt plostu prasmīga kapteiņa Romāna Polīša vadībā. Tas nemaz nav tik vienkārši, kā izskatās, jo ir jāmeklē "lasīt" straumi, ir jāpazīst upe, jāzina, kāda ir straumes daba, kā izdosies apbraukt kādu šķērslī. Arī pietāt krastā ar iespaidīgā izmēra transporta līdzekli nav nemaz tik vienkārši - plostam ir speciāls arkls, ar kura palīdzību plostu var apstādināt. Ir nepieciešamas iemaņas, lai saprastu, cik ilgs laiks un attālums vajadzīgs, lai izdotos apstāties konkrētā vietā.

Plostu brauciens noris divas dienas, vakarā pietājot krastā un nakti pārlaizot teltīs, savukārt nākamajā dienā plostu svinīgi sagaida Strenčos, un tiek svinēti Plostnieku svētki ar jauno un arī pieredzējušo plostnieku tikšanos, dziesmām, dejām un jautrību.

Nepalaid garām!

Siet plostu vai kļūt par plostu pasažieri var ikviens interesents, iepriekš piesakoties Strenču novada pašvaldības mājaslapā, Gaujas plostnieku biedrības Facebook lapā: *Strenči – International timber rafting city.*

Latvijas

lepnums

Uģis Bergmanis,

AS "Latvijas valsts meži" vecākais vides eksperts

"Esmu audzis pilsētā, taču bērnībā skolas brīvlaikus pavadīju laukos, ar brāli Valdi palīdzot onkulim saimniecībā Ēdoles pusē. Skaldījām malku, plāvām zāli, krāvām sienu, kaplējām kartupeļus un lasījām no tiem Kolorado vaboles. Brīvdienās kājām mērojām 10 kilometrus līdz Ventai, lai no kadiķa paštaisītiem spininga kātiem un petrolejas kannas apvalka gatavotiem rotējošiem vizuļiem noķertu kādu līdaku."

Mīlestība – nelieliem solīšiem

Latvijā Uģis Bergmanis plaši zināms ar savu nerimstošo degsmi, jau vairākus gadu desmitus izzinot mazo ērgļu dzīvi. Mazais ērglis ir visbiežāk sastopamā ērgļu suga Latvijā – mūsu zemē ligzdo gandrīz 4000 pāru jeb aptuveni 18% no visas pasaules populācijas. Šos putnus Uģis sācis pētīt jau vidusskolas gados, interese turpinājusies arī universitātē, rakstot par tiem savu pirmo kursa darbu. Zīmīgi, ka arī promocijas darba izstrādei Uģim tika ieteikta tieši šīs maz izzinātās putnu sugas pētniecība – tā pamazām nostiprinājusies viņa interese par mazajiem ērgļiem.

Tomēr mazo ērgļu mīlestība nenozīmē tikai pētniecību – tās ir arī rūpes par mazākajiem, tādēļ Uģis savas mājas pagalmā Ērgļu pusē izveidojis īpašu putnu "sanatoriju". Ideja par savvaļas putnu rehabilitācijas staciju radās jau sen, jo katru gadu manās rokās nonāca kāds novārdzis plēsīgais putns, kuram bija nepieciešama palīdzība. Piesaistot privātos investorus, kā arī uzņēmējus no Latvijas un ārzemēm, 2014. gadā izdevās realizēt iecerī – uzbūvēju putnu staciju. Tagad tā ir paplašināta un tajā ir pieci savstarpēji atdalīti nodaļumi putnu turēšanai un atveseļošanai. Netālu no stacijas, pļavā, ir uzstādīts 6 metrus augsts metāla tornis ar vairākām ligzdvietām, kurās ievietot jaunus plēsīgos putnus pirms to atlaišanas savvaļā," stāsta Uģis.

Roku pieliek visi

Kopš stacijas atklāšanas eksperts jau parūpējies par 26 putniem – pārsvarā vistu vanagiem, mazajiem ērgļiem, jūras ērgļiem un pūcēm. Taču esot vairāku dienu ekspedīcijās un izbraukumos, putni nepaliek bez uzmanības, jo stacijā esošo putnu aprūpē palīdz Uģa dēls Jānis un arī mazmeitiņa Eva Marija. Putnu eksperts atzīst, ka ikdienā dabai tuva ir visa ģimene, kas cenšas dzīvot saskaņā ar dabu. "Mēs palīdzam putniem ne tikai putnu stacijā, bet arī, piemēram, ziemas aukstumā tos barojam, pārmetot ābeles zaram nometītas meža cūkas ādu vai izberot uz zemes graudus."

Iedvesma jaunajai paaudzei

Putnu eksperta darbs nav palicis nenovērtēts – 2017. gadā Uģis Bergmanis saņēma balvu "Latvijas Iepnums" nominācijā "Dabas draugs": "Tas man tiešām bija pārsteigums. Pietiekumu par mani uzrakstījusi Murmastienes sākumskolas bijusī direktore, kuru personīgi nepazīstu. Kundze stāstījusi, ka starpbrīžos kopā ar skolniekiem esot skatījušies mazo ērgļu tiešraides no web-kameru ligzdām, viņus esot iedvesmojis mans darbs dabas aizsardzībā. Kaut arī neesmu publisku pasākumu cienītājs un apmeklētājs, šī balva man bija gandarījums par darbu, kuru daru."

ESI ATBILDĪGS - LIETO PAPIĀRU

LIETOJOT PAPIĀRU, MĒS
PALĪZAM MEŽAM IZAUGT
LIELĀKAM UN SPĒCĪGĀKAM,
JO PAPIĀRA RAŽOŠANAI
IZMANTO GALVENOKĀRT
ATPALIKUŠUS VAI SLIMUS
KOKUS, KO NOZĀĢĒ,
RETINOT MEŽU

LAI PILNĪBĀ
SADALĪTOS,
PLASTMASAS
MAISIŅAM
VAJADŽĪGI

**400
GADU**

RĀDOT PAPIĀRA LAPAS SATURU
UZ DATORA EKRĀNA

3 MINŪTES,

TIEK PATĒRĒTS VAIRĀK ENERĢIJAS,
NEKĀ ŠO PAŠU LAPU SARAŽOJOT

METĀLA BUNDŽAI - VAIRĀK NEKĀ

**10
GADU**

BET AVĪZEI - VIEN

**3
MĒNEŠI**

PAPIĀRS SADALĀS DABĪGI
UN ŠAJĀ PROCESĀ
NERADA VIELAS,
KAS PIESĀRŅO VIDĪ

TIKAI 18%

NO VISAS
ELEKTROTEHNIKAS
TIEK OTRREIZĒJI
PĀRSTRĀDĀTI,

SAVUKĀRT PAPIĀRS
UN DĒĻI TIEK
PĀRSTRĀDĀTI

EIROPĀ
99% KOKSNES,
KAS TIEK IZMANTOTA
PAPIĀRA RAŽOŠANAI, IR
NĀKUSI NO ILGTSPĒJĪGI
APSAIMNIEKOTIEM MEŽIEM

70% GADĪJUMU

PAPIĀRU IR IESPĒJAMS ATKĀRTOTI
PĀRSTRĀDĀT 7 REIZES, UN ARĪ
PĒC TAM, TO SADEDZINOT,
VAR IEGŪT ENERĢIJU

